

Raad van Toezicht tevreden over verslagjaar 2004

MR. B. DE HOOGH¹

Het kalenderjaar 2004 was voor de Raad van Toezicht het eerste jaar waarin een complete "jaartranche" aan toetsingen kon worden uitgevoerd. Hoe dit jaar voor de Raad is verlopen en welke bevindingen hij daarbij heeft gedaan, wordt in dit artikel nader uiteengezet².

De Raad van Toezicht, opgericht bij besluit van de Algemene Ledenvergadering van de NOvAA in 2002, is de onafhankelijke toezichthouder op de kwaliteit van de beroepsuitoefening van Accountants-Administratieconsulenten. In die hoedanigheid is de Raad belast met het uitvoeren van periodieke preventieve toetsingen en met het instellen van zelfstandig onderzoek indien er sprake is van een redelijk vermoeden dat een accountant de geldende beroepsnormen niet heeft nageleefd. Was 2003 voor de Raad nog een jaar waarin werd proefgedraaid en waarin de toetsingsprocedures werden uitgetest, het jaar 2004 was voor de Raad 'het jaar van de waarheid': nu moest worden aangetoond dat de organisatie van de Raad in staat is om grote aantallen toetsingen te verwerken, dat de procedures en werkprogramma's die bij de toetsingen worden gehanteerd voor een ieder voldoende begrijpelijk zijn opgesteld en dat de gehanteerde afhandelingstermijnen realistisch zijn.

Toetsingsorganisatie

Eén van de randvoorwaarden die de Raad zich bij het uitvoeren van de toetsingen heeft gesteld, is dat hij geen concessies wenst te doen aan de kwaliteit van de toetsingen. Dit houdt in dat een toetsers, nadat hij een specifiek daartoe door de Raad ontwikkelde cursus heeft gevolgd, eerst onder begeleiding van een meer ervaren toetsers wordt gesteld alvorens hij, na verloop van enkele toetsingen, zelf de eindverantwoordelijkheid voor een toetsing gaat dragen. Een dergelijke handwijze heeft tot gevolg dat een toetsingsorganisatie in het begin maar langzaam kan worden opgebouwd (vanwege het gebrek aan toetsers met toets-

singservaring) maar dat na verloop van tijd een sneeuwbaaleffect gaat optreden waardoor er voldoende capaciteit ontstaat om de noodzakelijke toetsingen te kunnen uitvoeren. In de loop van het verslagjaar 2004 is de Raad, mede doordat hij een aantal extra cursussen voor de toetsers heeft kunnen organiseren, erin geslaagd dat sneeuwbaaleffect te bereiken. Ultimo 2004 beschikte de Raad over 134 direct inzetbare toetsers en was er een wachtlijst van 18 AA's die nog opgeleid moesten worden.

Ultimo 2004 beschikte de Raad over een secretariaat waarbinnen 4 fulltime medewerkers werkzaam zijn die de toetsingen zo optimaal mogelijk proberen te plannen, te coördineren, te begeleiden en af te wikkelen. Voorts kon de Raad in het verslagjaar een beroep doen op een tweetal krachten die op incidentele basis het secretariaat versterkten.

Toetsingsaantallen

Op grond van de Verordening op de Periodieke Preventieve Toetsingen wordt een accountantskantoor in beginsel eens in de zes jaar getoetst. Uitgaande van een kantorenbestand van circa 1750 accountantskantoren, betekent dit dat de Raad elk jaar circa 290 kantoren zal informeren omtrent zijn voornemen om hen in het desbetreffende jaar voor een toetsing te bezoeken. In 2003, het eerste jaar waarin de Raad zijn werkzaamheden heeft kunnen uitvoeren, is een geringer aantal (te weten: 64) accountantskantoren geselecteerd, mede om op deze wijze de organisatie van de Raad voor te bereiden op de grotere aantallen die in de toekomst verwerkt zouden moeten worden. Om de achterstand die zo in de toetsingen was opgelopen, weer enigszins in te kunnen

halen, zijn er in 2004 in totaliteit 361 kantoren voor toetsing geselecteerd (= 25% meer dan de normale 'jaartranche'). Niet alle geselecteerde kantoren komen echter ook voor daadwerkelijke toetsing door de Raad in aanmerking. Zo worden de kantoren die zijn aangesloten bij een geaccrediteerde koepelorganisatie (SRA / NIVRA) automatisch vrijgesteld van toetsing. Daarnaast kunnen zich bij de geselecteerde kantoren bijzondere omstandigheden voordoen (zoals een recente start van het kantoor, een belangrijke overname, of een voorgenomen beëindiging op korte termijn), op grond waarvan de Raad het niet opportuun acht om in het jaar van selectie voor een toetsing langs te gaan. In die situaties verleent de Raad, op verzoek, een vrijstelling van een jaar (met een eenmalige verlengingsmogelijkheid van wederom een jaar). Rekening houdend met een gering aantal (21) uit 2003 resterende toetsingen, 80 kantoren die lid waren van een geaccrediteerde koepelorganisatie en ongeveer evenveel kantoren waar zich bijzondere omstandigheden voordeden, zijn in 2004 in totaliteit 185 kantoren daadwerkelijk door de Raad voor een toetsing bezocht (zie Tabel 1).

Toetsingsdocumenten

Om de toetsingen soepel te kunnen laten verlopen heeft de Raad een aantal toetsingsdocumenten ontwikkeld. Zo is er een oriënterende vragenlijst die door een kantoor, nadat het de bevestiging heeft ontvangen dat het in het desbetreffende kalenderjaar getoetst zal worden, dient te worden ingevuld. Op basis van die oriënterende vragenlijst vormen de toetsers zich reeds voor de aanvang van de toetsing een beeld van de specifieke situatie bij het te toetsen kantoor, waardoor zij tijdens de toetsingsdag zelf gericht (en dus efficiënter) te werk kunnen gaan. Voor hun toetsingswerkzaamheden zelf gebruiken de toetsers door de Raad ontwikkelde, standaard toetsingsprogramma's. Zo zijn er inmiddels toetsingsprogramma's voor de samenstellingsopdracht, de beoordelingsopdracht, de controle-opdracht en

overige opdrachten. Uit die toetsingsprogramma's blijkt niet alleen waar de toetsers tijdens hun werkzaamheden op letten, maar ook welk gewicht aan een bepaald toetsingsaspect wordt toegekend. Ook zijn er standaard rapportageformulieren (waarvan de recapitulatie wellicht de meest belangrijke is) waarvan de toetsers gebruik maken in hun advisering aan de Raad ter zake van het uiteindelijk uit te spreken oordeel over het getoetste interne stelsel van kwaliteitsbeheersing. Al deze formulieren zijn voor de toetsers gebundeld in een handzaam naslagwerk: het 'Handboek Toetsingen', waarvan de eerste editie in 2004 is verschenen (inmiddels is ook de editie 2005 van de pers gerold en aan de toetsers ter beschikking gesteld).

Toetsersplatform

Reeds kort na de start van zijn werkzaamheden werd het de Raad duidelijk dat hij, gelet op het groeiend aantal toetsers, fysiek niet in staat zou zijn om naast de beoordeling van de toetsingsdossiers, tevens als vraagbaak voor de toetsers te functioneren en hun praktische aanwijzingen te verstrekken voor het uitvoeren van de toetsingswerkzaamheden. Om voor deze problematiek een oplossing te bieden en om voldoende afstand tussen de Raad en de toetsers in acht te nemen, heeft de Raad een apart orgaan in het leven geroepen: het toetsersplatform. In het verslagjaar 2004 heeft het toetsersplatform een aantal steekproefsgewijs geselecteerde toetsingsdossiers tegen het

licht gehouden. De bevindingen zullen, in het kader van de bevordering van een zo eenduidig mogelijke toetsing, worden gebruikt om tijdens samen met de Raad georganiseerde bijeenkomsten aan de toetsers te worden gecommuniceerd.

Medio 2004 heeft het toetsersplatform een helpdesk ingesteld. Doel van deze helpdesk is om toetsers bij te staan in een tijdens de toetsing ontstane situatie die, voor een ongestoord verloop van die toetsing, op een zo kort mogelijke termijn dient te worden opgelost. De vijf leden van het toetsersplatform staan bij toerbeurt 'stand-by' om hun collega-AA's met raad en daad ter zijde te staan.

Toetsingsuitkomsten

Nadat een toetsing bij een kantoor is uitgevoerd, de toetsers hun advies aan de Raad hebben geformuleerd, het kantoor op de bevindingen en het advies van de toetsers heeft kunnen reageren en de toetsers in de gelegenheid zijn gesteld om eventueel nog een weerwoord te leveren op het van het kantoor ontvangen commentaar, is het uiteindelijk aan de Raad van Toezicht om op basis van alle in het toetsingsdossier opgenomen documenten een oordeel uit te spreken over de kwaliteit van het bij het accountantskantoor aangetroffen interne stelsel van kwaliteitsbeheersing. De Raad gaat daarbij bepaald niet over een nacht ijs, heeft bij zijn besluitvorming de beschikking over het complete toetsingsdossier en schrikt er niet voor terug om bij de toetsers of de getoetste accountantsorganisatie nadere informatie op te vragen alvorens hij tot een definitief oordeel komt, ook al zet dit de door de Raad nagestreefde doorlooptijden onder druk. Een belangrijk deel van de vergadertijd van de Raad in het verslagjaar is dan ook besteed aan de afhandeling van de eerder genoemde 185 toetsingsdossiers. De Raad heeft daarbij geconstateerd dat de Accountants-Administratieconsulenten kwaliteit nog steeds hoog in het vaandel hebben staan: bij 63% van de door de Raad en de geaccrediteerde koepelorganisaties getoetste accountantskantoren waar AA's werkzaam zijn, kon worden geconcludeerd dat onderzochte stelsel van kwaliteitsbeheersing voldoet aan de daaraan te stellen eisen. Uiteraard zijn er altijd wel mogelijkheden om het kwaliteitssysteem verder te verbeteren: dat bleek bij ongeveer tweederde van deze kantoren het geval. Bij 37% van de getoetste accountantskantoren waar AA's werkzaam ►

Tabel 1. Selectie en toetsing 2004

Periodieke Preventieve Toetsingen selectie 2004 + 2003

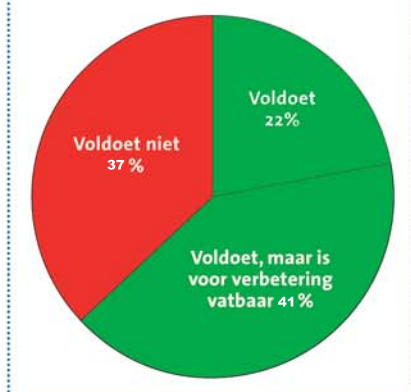
	Aantal:	Percentage:
Aantal aangeschreven kantoren selectie 2004	361	
Te toetsen kantoren uit selectie 2003	21	+
	382	
Geen accountantskantoor meer (art. 2 VPPT)	28	-
Overdracht op basis van accreditatie	80	-
Totaal te toetsen kantoren in 2004	274	
Aantal getoetste kantoren	185	68%
Aantal vrijstellingen	76	28%
Aantal uitgestelde toetsingen (naar 2005)	9	3%
Diversen	4	1%
Totaal	274	100%

zijn, moest helaas worden geconcludeerd dat het interne stelsel van kwaliteitsbeheersing niet voldeed aan de algemeen aanvaarde normen voor de beroepsuitoefening (zie ook grafiek 1).

Knelpunten in de praktijk

Het is de Raad bij de beoordeling van de toetsingsdossiers opgevallen dat het voor AA's in de praktijk lastig is om te voldoen aan de eisen die betrekking hebben op de (nauw met elkaar samenhangende) onderdelen "uitvoering van de werkzaamheden" en "documentatie van de werkzaamheden" uit de toetsingsprogramma's. Het in een werkprogramma bijhouden van de verrichte werkzaamheden, alsmede het in het dossier vastleggen van de feitelijke bevindingen naar aanleiding van die werkzaamheden, schieten er in de praktijk, wellicht onder de druk van de dagelijkse werkzaamheden, regelmatig bij in. Ook de toegankelijkheid van de dossiers, alsmede het aantal en de inhoud van de in de dossiers opgenomen specificaties laten in de praktijk regelmatig te wensen over. De Raad hecht evenwel zeer veel waarde aan een goede documentatie van de verrichte werkzaamheden. Zonder gedegen documentatie is het voor de Raad, maar ook voor degene die als waarnemer voor de desbetreffende AA zou moeten invallen, niet of nauwelijks mogelijk zich een goed beeld te vormen van de aan een jaarrekening ten grondslag liggende feiten en van de deugdelijke grondslag voor de bij die jaarrekening afgegeven verklaring. Het aantal schendingen van de tot het fundament van het accountantsberoep gerekende normen (te denken valt hierbij aan de beroepseisen van onafhankelijkheid, deskundigheid en geheimhouding) was in het verslagjaar relatief groot. Vooral situaties waarin werd samengewerkt in een omgeving waarin de organisatie niet voldeed aan de eisen die daaraan door de beroepsgroep worden gesteld (zeggenschapsverhouding, deskundigheid van personen met wie onder gemeenschappelijke naam wordt samengewerkt) werden daarbij door de Raad aangetroffen. Deze situaties werden overigens, op aandringen van de Raad, door de bewuste kantoren relatief snel aangepast aan de daartoe gestelde regels. In het verslagjaar bleek een aantal accountants niet volledig aan de verplichting tot permanente educatie te hebben voldaan. Voor zover het stelsel van interne kwaliteitsbeheersing van het desbetreffende kantoor als onvoldoende werd

Grafiek 1. Selectie en toetsing 2004

beoordeeld, zal bij de aangekondigde her-toetsing worden nagegaan of de achterstand in educatie in voldoende mate is ingelopen.

Wijzigingen

Op basis van de ervaringen in 2004 zal de werkwijze van de Raad op onderdelen worden aangepast. Naast een aantal kleinere wijzigingen (zoals aanpassingen in de werkprocedures en toetsingsprogramma's) is waarschijnlijk voor de AA's de meest in het oog springende wijziging dat de Raad zijn oordeel voortaan gaat beperken tot 'voldoet' en 'voldoet niet'. Het oordeel 'voldoet maar is voor verbetering vatbaar' wordt met ingang van de toetsingen 2005 geschaard onder de categorie 'voldoet'.

Ook voor het jaar 2006 heeft de Raad een aantal wijzigingen op het oog. Zo wil de Raad (vooruitlopend op hetgeen in de wijziging van de Achtste EU-Richtlijn zal worden bepaald en conform de afspraken met het CTK) de toetsingsfrequentie gaan differentiëren. Wordt ieder kantoor thans nog eens in de zes jaar getoetst, de Raad wil toe naar een systeem waarin accountantskantoren die organisaties van openbaar belang (OOB's) als cliënt hebben, eens in de twee jaar aan toetsing worden onderworpen. Accountantskantoren die andere controlecliënten dan OOB's hebben, worden dan eens in de vier jaar getoetst. Voor alle overige kantoren blijft de toetsingsfrequentie ongewijzigd op 6 jaar. Om te kunnen bepalen met welke frequentie een kantoor dient te worden getoetst, zullen accountantskantoren eens per jaar een korte vragenlijst moeten invullen. Tot slot acht de Raad het wenselijk dat hij accountantskantoren waarvan het stelsel van kwaliteitsbeheersing niet voldeed aan de daaraan te stellen eisen dwingende aanwijzingen kan geven om

het systeem te verbeteren en een verbeterplan kan laten opstellen. De Raad heeft het bestuur van de NOvAA geadviseerd deze voor 2006 beoogde wijzigingen over te nemen en ze (in de vorm van een voorstel tot aanpassing van de verordening op de Periodieke Preventieve Toetsing) ter goedkeuring voor te leggen aan de Algemene Ledenvergadering.

Tot slot

De Raad van Toezicht kijkt met tevredenheid terug op de in 2004 behaalde (toetsings)resultaten. Zo is hij er, mede dankzij de bereidwillige medewerking van een aanzienlijk aantal toetsers, in geslaagd een organisatie neer te zetten die in staat is om de grote aantallen toetsingen te verwerken. De planning, begeleiding en afwikkeling van de toetsingen leverden, zoals bij een organisatie in opbouw mag worden verwacht, ook voor de Raad nog een aantal leermomenten op. De Raad heeft daarvan kennis genomen en, daar waar mogelijk, zijn procedures aangepast. Ook is de Raad er in het verslagjaar in geslaagd om accountantskantoren waar zowel AA's als RA's werkzaam zijn, de dubbele kosten van een toetsing te besparen: door de accreditatie van het door het College Toetsing Kwaliteit gehanteerde stelsel van kwaliteitsbeheersing zullen de 'gemengde' kantoren voornog slechts door één toetsingsinstantie hoeven te worden bezocht. De accreditatie van de SRA kon in het verslagjaar 2003 reeds tot stand worden gebracht. Ook voor wat betreft de uitkomsten van de toetsingen heeft het afgelopen jaar voldaan aan de verwachtingen van de Raad. Bij ongeveer tweederde van de accountantskantoren waar een AA werkzaam is, voldoet het interne systeem van kwaliteitsbeheersing immers aan de daaraan te stellen eisen. Uiteraard heeft de Raad daarbij ook punten ter verbetering geconstateerd, maar het is met name door het uitdragen van die verbeterpunten dat de Raad meent een belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan de verdere toename van de kwaliteit van de door AA's verrichte werkzaamheden. ■

NOTEN:

- 1 Mr. B. de Hoogh is voorzitter van de Raad van Toezicht.
- 2 In dit artikel worden de hoofdlijnen weergegeven van de door de Raad van Toezicht in 2004 verrichte toetsingsactiviteiten. Een uitgebreide weergave van de activiteiten van de Raad is te vinden in het 'Verslag van de werkzaamheden 2004', dat kan worden gedownload van de website van de Raad (www.rvtbaa.nl).